

**ПРІОРИТЕТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ, АНАЛІЗ
РЕГІОНАЛЬНИХ І МІСЦЕВИХ РИНКІВ**

УДК 339. 727. 22: 664 (477.85)

А.М. ТОМАШЕВСЬКА

Буковинський державний фінансово-економічний університет

**ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ПІДПРИЄМСТВА
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Харчова промисловість, внаслідок швидкого обертання оборотного капіталу, є інвестиційно-приваблюючою галуззю регіону, де зайнято більше чверті всіх штатних працівників промисловості, виробляється більше третини загально обласного обсягу виробництва. Зараз за харчовою промисловістю області іноземні інвестиції складають більшу частку ніж обсяги внутрішнього інвестування. Залучення іноземних інвесторів є обмеженим, що визначається ступенем політичного та економічного ризиків в країні. На сьогодні потрібна радикальна перебудова інвестиційної політики в регіоні, оскільки зменшення ролі держави в цьому процесі не було компенсовано можливостями ринкової самоорганізації інвестиційних процесів.

Ключові слова: харчова промисловість, регіональна економіка, іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, прямі інвестиції.

А.М. TOMASCHEVSKA

Bukovyna State University of Finance and Economics

FOREIGN INVESTMENTS IN FOOD INDUSTRY ENTERPRISES OF CHERNIVTSI REGION

Abstract - Food industry, owing to the rapid rotation of circulating capital is an investment attractive of the region, employing more than a quarter of all full-time employees of an industry, more than a third of the total output is produced there. It includes oils and fats, meat processing, dairy, milk, alcoholic beverage, bakery industries. Attraction of foreign investors is limited, it is determined by the degree of political and economic risks in the country. Greater share of invested funds in the food industry enterprises are in beer-soft drink and confectionery production, as the most profitable. Today there is a necessity in a radical restructuring of the investment policy in the region, as the decrease of government's role in this process has not been compensated by the opportunities of market self-investment processes.

Keywords: food industry, regional economy, foreign investments, investment climate, investment attractiveness, direct investments.

Вступ

Харчова промисловість – один із пріоритетних напрямів економіки Чернівецької області. Саме від розвитку й діяльності харчової промисловості залежать обсяги продовольчого ринку, зайнятість населення, наявність споживчих товарів громадян. В харчовій промисловості області склалася ситуація, що потребує постійного збільшення інвестиційних ресурсів, а можливості задоволення таких потреб поступово зменшуються. Причиною такого несприятливого стану можна вважати нехтування фінансовими чинниками ринкового середовища, та політичний стан в країні.

Державне регулювання розвитку пріоритетних галузей є ефективним методом підвищення їхньої віддачі і здійснює комплексний вплив на розвиток соціально – економічної моделі країни [5, с. 232].

У країні в основному сформовано законодавчу та нормативно-правову базу інвестиційної діяльності. Разом з тим у харчовій промисловості, де приватизаційні процеси майже завершилися, держава має створювати інвестиційний клімат і підвищувати інвестиційну активність [3, с. 5–9].

Харчова промисловість за сучасних умов не зможе ефективно функціонувати без протекціоністських заходів з боку держави. Конче необхідна державна програма з модернізації виробництва та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, яка повинна реалізовуватися за рахунок коштів митних зборів, податкових відрахувань від продажу відповідної продукції, вкладів виробників та коштів приватних інвесторів. З метою скорочення втрат сільськогосподарської продукції і підвищення стимулювання комплексної переробки сировини на підприємствах харчової промисловості та перероблення сільськогосподарської продукції, доцільно звільнити від податку на додану вартість, або ж мінімізувати його, для всіх видів продукції, яка виробляється із вторинної сировини [5, с. 232].

Постановка задачі:

- визначити причини зниження інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості області;
- визначити фактори, що стимулюють інвестиційну діяльність в харчовій промисловості регіону.
- розробити систему заходів, які здатні позитивно вплинути на інвестиційну політику приваблення іноземних інвесторів у харчову промисловість Чернівецької області.

Аналіз досліджень та публікацій: дослідження питань інвестування харчової промисловості завжди знаходилося в центрі уваги І.В. Абрамовича [1], Л.В. Дейнеко [2], Т.Л. Мостенської [4], В.В. Прядка [5]. Разом з тим питання фінансування підприємств харчової промисловості на регіональному рівні за рахунок іноземних інвестицій досліджено недостатньо.

Експериментальна частина

Харчова промисловість – один із найбільших реципієнтів іноземних інвестицій в економіку України. Кошти залучаються в харчову промисловість шляхом створення спільних підприємств, використання кредитних ресурсів розвинутих країн. Вибору джерела інвестування передують розробка і реалізація політики оптимального поєднання власних, залучених і позичених коштів, залучення капіталу на найвигідніших умовах [6, с. 36–42].

Як відомо, підприємствам з виробництва продуктів харчування постачає сировину сільське господарство. Через існуючі труднощі у вирощуванні сировини багато підприємств харчової промисловості мають проблеми із забезпеченням виробництва достатньою кількістю продукції належної якості. Внаслідок цього нині спостерігається «невідповідність продукції стандартам якості і використання при виробництві харчових продуктів добавок, замінників тощо», що погіршує конкурентоспроможність продукції на зовнішніх ринках.

В сучасний період ефективне функціонування та інтенсивний розвиток харчової промисловості можливі за таких умов: існування системи стабільного забезпечення продовольчою сировиною як визначального чинника розвитку підприємств; наявності сучасної матеріально-технічної бази підприємств; відносному зростанні платоспроможного попиту споживачів, тобто поєднанні фізичної доступності продуктів харчування з економічною; випуску конкурентоспроможних продуктів харчування, що враховують потреби вітчизняного та зарубіжних продовольчих ринків.

Регіональний розвиток харчової промисловості являє собою трансформацію територіальних організацій виробництва продуктів харчування, спрямовану на забезпечення задоволення потреб населення країни й окремих її регіонів з науково обґрунтованими нормами їх споживання і формування потужного експортного потенціалу продовольчих товарів на основі раціонального використання природно-ресурсного та виробничого потенціалу.

Сучасний регіональний розвиток харчової промисловості в Україні не в повній мірі відповідає законам територіальної організації суспільного виробництва, однією з головних вимог яких є досягнення раціонального використання природного, людського, виробничого, науково-технічного й технологічного потенціалів території, що забезпечує отримання значних обсягів виробництва харчових продуктів високої якості [2, с. 23].

Необхідною передумовою досягнення темпів економічного зростання в харчовій промисловості Чернівецької області, високої якості та конкурентоспроможності продукції є створення такої матеріально-технічної бази, яка б за своїм техніко-технологічним рівнем відповідала європейським стандартам. Незважаючи на те, що окремі галузі харчової промисловості (виробництво соків і безалкогольних напоїв, мінеральної води, кондитерська) вийшли в лідери за темпами модернізації виробництва, технічний рівень значної кількості харчових та переробних підприємств не відповідає вимогам сьогодення.

Для оздоровлення регіональної економіки необхідно залучати інвестиційний капітал у її пріоритетні галузі. Можна стверджувати, що в регіоні панує попит на іноземні інвестиції в харчовій промисловості, тому що саме ця галузь має неабиякий потенціал, що підтверджується кількістю підприємств харчової промисловості та високим рівнем професійної підготовки працівників.

Залучення іноземних інвестицій в економіку регіону носить сталий характер але мало місце припинення інвестування практично всіх підприємств харчової промисловості упродовж 1991–2000 років в результаті негативних процесів у розвитку продуктивних сил галузі, появи неякісних продовольчих товарів, що надходили у вигляді імпорту, погіршення життєвого рівня населення області.

Основними причинами зниження інвестиційної активності в харчовій промисловості були тривалий економічний спад, інфляційні процеси скорочення інвестиційних витрат бюджету при зростанні фінансування інвестицій із власних і залучених коштів підприємств, нестійкий фінансовий стан підприємств харчової промисловості, відсутність державної інвестиційної стратегії, недосконалість законодавства [1, с. 49–51].

Найбільш інвестиційно-привабливими галузями харчової промисловості регіону є кондитерська, з виробництва ковбасних виробів, хлібобулочних та макаронних виробів, виробництва безалкогольних напоїв.

Інвестиції в економіку області надходять з багатьох країн світу так в 2007 році найбільше іноземного капіталу (окрім інших країн) надійшло з Великої Британії – 7678,5 тис. дол. США, в 2008 – з Кіпру на суму 8959,7 тис. дол. США і у всі подальші роки залишається лідером (табл. 1). Найменше прямих інвестицій надійшло з Болгарії, Греції, Молдови, Російської Федерації. [7, с. 247–249]. Навіть за умов економічної й фінансової кризи, що охопила і Чернівецьку область, харчова промисловість регіону приваблює іноземних інвесторів завдяки високому потенціалу розвитку.

На кінець 2013 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в промисловість області становив 69724,9 тис. дол. США з розрахунку на одну особу – 76,9 дол. США. В харчову промисловість залучено 20064,2 тис. дол. США або 28,7 % від загального обсягу.

У 2012 році порівняно з 2013 прямих інвестицій в економіку області було залучено на 5447,1 тис. дол. США менше (табл. 2), проте частка інвестицій в харчову промисловість була більшою на 1,2% від загальної суми інвестицій.

Як видно зі статистичних даних (табл. 3) [7, с. 95–98] за період аналізу найбільша частка прямих іноземних інвестицій в харчову промисловість від загального обсягу складала 29,9% в 2012 році і найменша

– 15,9% у 2007.

Таблиця 1

**Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіці
Чернівецької області з країн світу (тис. дол. США).**

Назва країни	Обсяги прямих інвестицій на початок року						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Усього	36809,6	51236,1	60099,3	61777,5	61920,5	61661,2	69794,9
Кіпр	875,0	8959,7	5916,0	5708,1	5616,8	5962,8	22243,4
Туреччина	625,5	1768,6	4843,6	5327,9	5672,1	5547,5	4883,6
Італія	4028,2	4132,2	4786,2	4776,9	4693,8	4244,2	3909,7
Ізраїль	3865,3	3960,8	3712,5	3594,6	3457,7	3401,5	3521,5
Німеччина	3167,5	3806,1	3455,4	3969,5	3659,4	3250,2	3097,3
Франція	1028,7	1038,2	981,8	974,2	2982,8	2895,2	3098,0
Румунія	219,4	1991,6	2900,1	2833,6	2746,5	2890,7	3805,5
США	3475,3	3539,8	2586,3	2598,7	2456,0	2483,0	1473,6
Велика Британія	7678,5	2665,7	1802,0	1774,4	1599,9	1721,5	8950,5
Польща	127,7	127,9	1242,8	1250,4	1223,2	1229,5	1317,4
Нідерланди	1109,3	1210,7	969,4	1036,0	908,4	928,6	470,4
Російська Федерація	579,1	362,8	428,7	501,2	628,3	717,0	633,1
Молдова	228,4	329,0	281,6	276,5	267,1	267,8	189,2
Болгарія	120,8	203,5	196,5	198,9	181,4	177,2	
Азербайджан	-	-	-	-	-	118,7	
Греція	123,7	219,8	202,0	246,8	216,9	114,3	179,8
Чехія	-	-	-	403,8	28,1	305,2	484,1
Інші країни	9557,2	16919,7	25794,4	26709,8	25614,7	25957,7	9266,6

Таблиця 2

**Обсяги залучення прямих інвестицій у харчовій
промисловості області (тис. дол. США) на кінець періоду**

	роки						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Усього прямих інвестицій в економіку області	51243,8	60104,8	61948,0	62320,6	61881,3	64277,8	69724,9
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	8149,2	17837,7	17982,8	18498,8	18975,3	19213,9	20064,2

Таблиця 3

**Частка прямих іноземних інвестицій у харчову промисловість
Чернівецької області від загального обсягу інвестицій (тис. дол. США) на кінець періоду**

	роки						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Усього прямих інвестицій в економіку області, %	100	100	100	100	100	100	100
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, %	15,9	29,7	29,0	29,7	30,7	29,9	28,7

За даними Управління статистики Чернівецької області й проведеного аналізу, надходження прямих іноземних інвестицій в підприємства харчової промисловості регіону з кожним роком збільшувалася, проте частка від загального обсягу в 2013 році зменшилася.

Інтенсифікація інвестиційних процесів, спрямованих на оновлення виробництва з метою поліпшення якості, зростання конкурентоспроможності продукції й прибутковості підприємств, сприяє економічному й соціальному розвитку, підвищенню життєвого рівня населення прикордонного регіону.

Однією з умов ефективної діяльності підприємств харчової промисловості Чернівецької області в процесі трансформації відносин власності має бути свобода вибору різних форм господарювання.

Висновки

Аналіз основних тенденцій розвитку харчової промисловості області за останні роки та результати проведеного аналізу дозволяють зробити такі висновки:

- розвиток підприємств харчової промисловості області має загальноукраїнські тенденції, залежить від загальноекономічної ситуації, стану сировинної бази та купівельної спроможності населення;
- сильними сторонами галузі в регіоні є сприятливі природно – кліматичні умови для розвитку

сільського господарства, що є основою для забезпечення сировинними ресурсами галузі, зручне географічне розташування з розвинутою системою транспортних мереж, що дає можливість розширювати експортно – імпорتنі зв'язки, наявність кваліфікованого трудового і управлінського потенціалу регіону;

Подальше збільшення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості області на пряму залежить від державного регулювання інвестиційної діяльності, яке має здійснюватися створенням сприятливих умов для її розвитку й безпосередню участь у ній.

Основними напрямками покращення інвестиційної привабливості регіону виступають:

- забезпечення державного сприяння іноземних інвестицій шляхом забезпечення свободи інвестиційної діяльності, відкритості фондового інвестування;
- покращення інформаційного забезпечення іноземних інвесторів про потенційні можливості інвестування;
- підвищення пріоритетного статусу іноземного інвестора;
- досягнення повноцінного функціонування товарних ринків, що виражається у наявності конкуренції серед постачальників, відсутності монополістичних зловживань;
- сприянню розвитку фондового ринку з метою активізації здійснення портфельних інвестицій іноземними інвесторами;
- забезпечення прозорості податкової системи держави та зниження податків (або надання податкових канікул) на спільні проекти з іноземними підприємствами, що дасть змогу запозичити не тільки додаткові кошти, а й іноземний досвід діяльності підприємств харчової промисловості.

Література

1. Абрамович І.В. Напрями активізації державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України / І.В. Абрамович // Економіка та держава. – 2007. – № 3. – С. 49–51.
2. Дейнеко Л.В. Економічні проблеми розвитку харчової промисловості України та її регіонів 2000 року : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.10. 01 / Дейнеко Л.В. – К., 2000. – С. 9.
3. Дейнеко Л. Розвиток стратегічного потенціалу харчової промисловості України / Л. Дейнеко, П. Купчак // Харчова і переробна промисловість. – 2009. – № 6. – С. 5–9.
4. Мостенська Т. Стан та перспективи розвитку ринку продовольчих товарів в Україні / Т. Мостенська // Харчова і переробна промисловість : щомісячний науково-виробничий журнал. – 2009. – № 1. – С. 8–12.
5. Прядко В.В. Виробництво товарів народного споживання: проблеми теорії і практики : монографія / Прядко В.В. – К. : НУХТ, 2005. – 232 с.
6. Сватков Л.Б. Іноземні інвестиції в харчову промисловість як галузь АПК / Л.Б. Сватков, С.О. Буткевич // Економіка управління. – 2001. – № 1. – С. 36–42.
7. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2013 рік / за ред. А.В. Ротаря. – Чернівці : Головне управління статистики у Чернівецькій області, 2014. – С. 247–249.
8. Терещенко В.И. Организация и управление / Терещенко В.И. – М. : Экономика, 1965. – 291 с.

References

1. Abramovych I.V., Napriamy aktyvizatsii derzhavnoi polityky shchodo zaluchennia inozemnykh investysii v ekonomiku Ukrainy, Ekonomika ta derzhava, 2007, - №3, С. 49 – 51.
2. Deineko L. V. Ekonomichni problem rozvytku kharchovoi promyslovosti Ukrainy ta I rehioniv 2000 roku: Avtoref. dys. d-ra ekon. nauk: 08.10.01. – Kyiv 2000. – С. 9.
3. Deineko L. V., Kupchak P. Rozvytok stratyhichnoho potentsialy kharchovoi promyslovosti Ukrainy/ Kharchova I pererobna promyslovost. – 2009. №6. – С. 5 – 9.
4. Mostenska T. Stan ta perspektyva rozvytku rynku prodovolchychk tovariv v Ukraini/ Kharchova I pererobna promyslovost: Shchomisiachnyi naukovo – vyrobnychi zhurnal. – 2009 №1. – С. 8 -12.
5. Priadko V.V. Vyrobnytstvo tovariv narodnoho spozhyvannia: problem teorii I praktyky: - Kyiv, NUKhT, 2005. – 232 с.
6. Svatkov L.B., Butkevych S.O. Inozemni investysii v kharchovu promyslovost iak haluz APK / Ekonomika upravlinnia. – 2001. - №1. – С. 36 – 42.
7. Statystychnyi shchorichnyk Chernivetskoii oblasti za 2013 rik / Za red. A.V. Rotaria. – Chernivtsi: Holovne upravlinnia statystyky u Chernivetskii oblasti, 2014. 514 с. – С. 247 – 249.
8. Tereshchenko V.I. Orhanizatsiia I upravlenie. –M.: Ekonomika. 1965. – 291 с.

Рецензія/Peer review : 30.3.2015 р.

Надрукована/Printed :12.5.2015 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Прядко В.В.